

1

Sociaal-economische ontwikkelingen

STIJGINGEN/DALINGEN INDICATOREN

	INWONERS	WERKGELEGENHEID	WERKLOOSHEID	NIEUWE ONDERNEMINGEN
STADSREGIO	 0,6% 733.237	 -0,3% 354.370	 14% 16.000	 0,6% 3.100
LANDELIJK	 0,6% 16.577.612	 0,3% 8.032.080	 25% 379.000	 -11,9% 70.400

BRON: PROVINCIE GELDERLAND/LISA, CBS, KAMER VAN KOOPHANDEL

Inleiding

Het jaar 2009 kenmerkte zich in Nederland als een jaar van economische crisis.

Ook in de stadsregio is het afgelopen jaar de werkloosheid toegenomen, hoewel minder dan gemiddeld in Gelderland. De stadsregio telde in 2009 opnieuw meer inwoners dan in het voorgaande jaar, waarbij binnen de stadsregio wel behoorlijke verschillen werden genoteerd. Ook het aantal bedrijven dat in de stadsregio is gevestigd is wederom toegenomen.

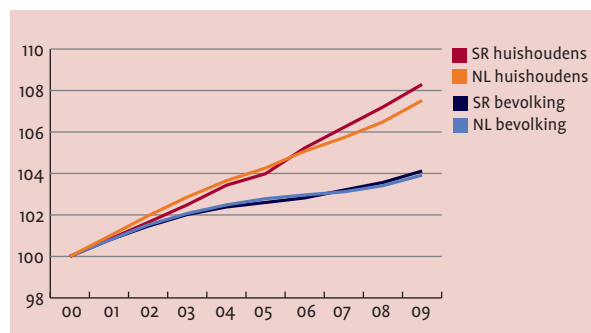
Dit hoofdstuk beschrijft de sociaal-economische ontwikkelingen in 2009 in de Stadsregio Arnhem Nijmegen en maakt een vergelijking daarvan met de rest van Nederland. In de eerste paragraaf wordt de sociaal-economische ontwikkeling van de stadsregio beschreven aan de hand van een aantal onderwerpen. Dat zijn onder andere de ontwikkeling van de bevolking, van het aantal huishoudens, van de werkloosheid, van de verdeling van de werkgelegenheid over bedrijfssectoren en de ontwikkeling van het aantal starters in de stadsregio. De tweede paragraaf schetst een beeld van de sociaal-economische ontwikkeling van de Stadsregio Arnhem Nijmegen in de toekomst.

1.1 Sociaal-economische ontwikkelingen

De twintig stadsregiogemeenten hebben op 1 januari 2010 733.237 inwoners (CBS). Hiermee realiseert de Stadsregio sinds 1 januari 2005 een iets hogere bevolkingsgroei dan landelijk (+ 2,1% in vijf jaar tegen 1,7% landelijk).

Binnen de stadsregio tekende zich in 2009 de verstedelijkingssas tussen Arnhem en Nijmegen af als groeigebied. In dit gebied (Arnhem, Lingewaard, Overbetuwe en Nijmegen) woont ruim de helft van de inwoners van de stadsregio. Dit inwonertal nam de afgelopen vijf jaar tijd toe met 4,2%, fors boven het gemiddelde van de regio en het land. In Arnhem is de bevolkingsgroei het grootst (+6.000), Nijmegen volgt direct daarop met +4.750. Overbetuwe en Lingewaard telden begin 2010 3.275 respectievelijk 2.275 meer inwoners dan begin 2005. De vier groeigemeenten samen zagen het inwonertal groeien met ruim 16.000 mensen. De bevolking van de overige gemeenten daalde met ruim 1.000 mensen. De krimp vond plaats in het noorden (-1,6%) en noordoosten (-0,2%) van de stadsregio. In het zuidwesten en zuidoosten was de ontwikkeling benedengemiddeld, maar nog wel positief (+0,3%). Sinds 2000 steeg het inwonertal van de stadsregio binnen de huidige grenzen met 4,1%. Het aantal particuliere huishoudens, van belang voor de woningbehoefte, steeg met 8,3 % aanzienlijk sneller. In de onderstaande figuur is ook te zien dat de groei van het aantal huishoudens in de stadregio een wat hoger groeipad kent dan de landelijke ontwikkeling.

BEVOLKINGS- EN HUISHOUDENSONTWIKKELING, STADSREGIO ARNHEM NIJMEGEN EN NEDERLAND, INDEX: 2000=100

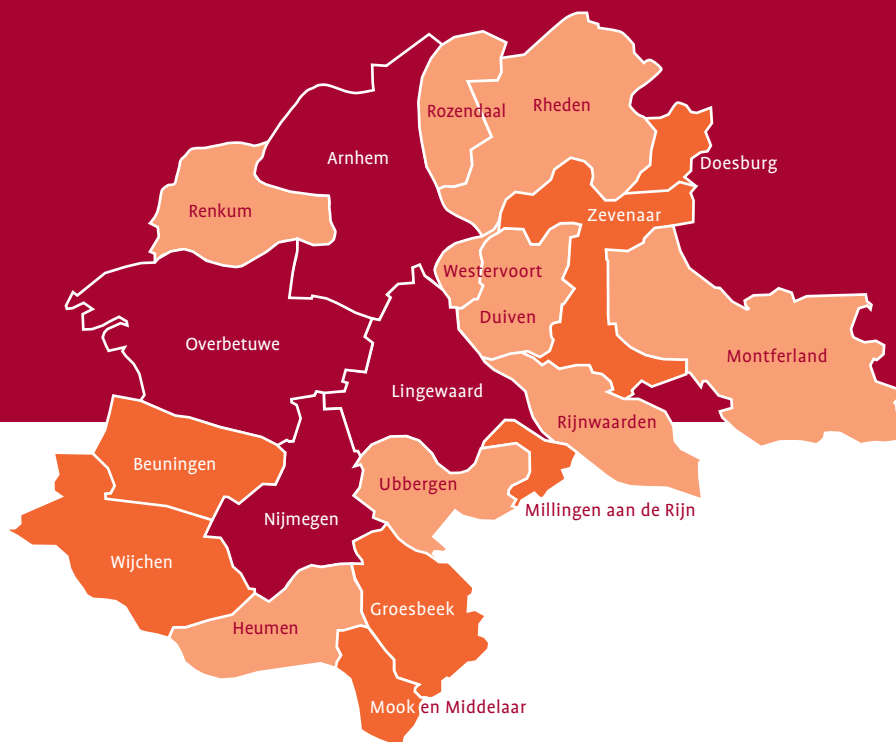

BRON: CBS, BEWERKING O&S

BEVOLKINGSGROEI 2005-2010

STADSREGIO ARNHEM-NIJMEGEN

PER GEMEENTE

De groei van de beroepsbevolking lag in het afgelopen decennium in dezelfde orde van grootte als de groei van het aantal huishoudens, namelijk ook ruim boven de bevolkingsgroei. Landelijk en regionaal is te zien dat de groei van de beroepsbevolking reageert op conjunctuur. In de periode 2006-2008 versnelde de groei flink tot 1,4% per jaar. In 2009 nam die groei landelijk af tot 0,5% en werd regionaal zelfs een lichte krimp genoteerd (-1%). Ondanks de redelijk forse groei van het aantal mensen dat actief is op de arbeidsmarkt, nam de werkloosheid met enkele conjunctuurhobbels af tot een historisch lage 4,2% eind 2008. Wat langer terugkijkend, is te zien dat het verschil tussen de stadsregio en het landelijke beeld steeds kleiner is geworden. In 2009 stijgt in Nederland en in deze regio de werkloosheid weer. Het afgelopen jaar is deze met een toename van 14% in de stadsregio echter minder hard gestegen dan gemiddeld in Nederland.

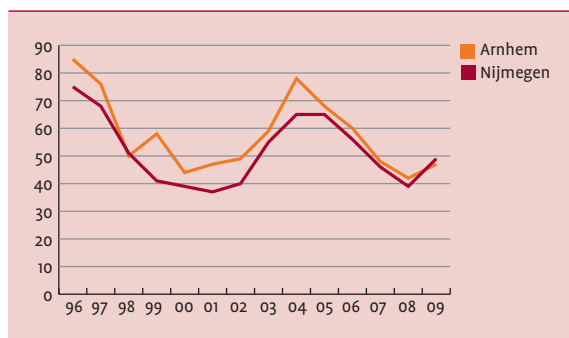
De stadsregio bood in 2009 ruimte aan 354.200¹ banen. Tussen 2005 en 2009 is dit aantal met 7% (23.000 banen) gegroeid; het afgelopen jaar liet een bescheiden krimp van 0,3% zien, een relatief gunstige score binnen Gelderland. Banenverlies in de regio deed zich vooral in de industrie en de bouw voor. Het banenverlies werd voor een groot deel gecompenseerd door de gunstige ontwikkelingen in de gezondheidszorg (+3,8%) en het onderwijs (+2,9%).

Daarnaast is de nutssector sterk gegroeid (+17% in één jaar). Veel werkgelegenheid in de nutssector werd geregistreerd in Arnhem. Door organisatieveranderingen liet deze sector in Arnhem een groei zien van 3.600 arbeidsplaatsen in 2008 naar 4.500 arbeidsplaatsen in 2009. Dit is een groei van bijna 25%. In Arnhem heeft deze laatste ontwikkeling mede geleid tot een behoorlijke groei van de werkgelegenheid (+1,4%). Arnhem telde in 2009 voor het eerst meer dan 100.000 banen. Nijmegen noteerde met -0,3% weliswaar een krimp, maar bleef net wat boven het gemiddelde van Gelderland.

De gemeenten in de Liemers deden het minder goed; Doesburg -6,5%, Zevenaar -3,7%, Duiven -2,7% en Westervoort -2,0%. Maar ook de gemeenten rond Nijmegen hebben het minder goed gedaan; Heumen -3,3%, Groesbeek -1,3%, Beuningen -1,2% en Ubbergen -0,8% (bron: PWE-Gelderland, Uitkomsten werkgelegenheids-onderzoek 2009, Gelderland; eerste uitkomsten).

Een groot deel van de banen (56%) is te vinden in Arnhem (100.600) en Nijmegen (99.200). Beide steden kennen economische specialisaties waarmee ze in die specialismen landelijk spelers van formaat zijn. Zo kent Arnhem een veel

WERKLOOSHEIDSPERCENTAGE GEBIED ARNHEM-NIJMEGEN EN NEDERLAND

BRON: CBS; (GEREVISEERDE REEKS VANAF 2001)

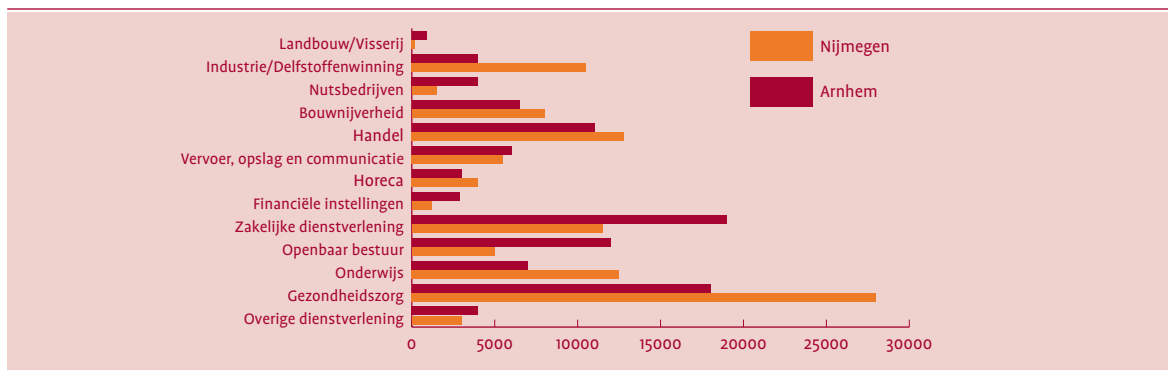
¹ Bron: PWE-Gelderland, stadsregio (nb: incl. Montferland, Mook en Middelaar, excl. Druten)

sterkere aanwezigheid van financiële instellingen, zakelijke dienstverlening en overheid. Deze belangrijke dragers van de kantorensector omvatten 34% van de banen in Arnhem en 18% in Nijmegen. In Nijmegen zijn het cluster onderwijs-gezondheidszorg en de naar verhouding grotere industrie de dragers. In Arnhem zit 31% van de banen in deze sectoren, in Nijmegen meer dan de helft (52%).

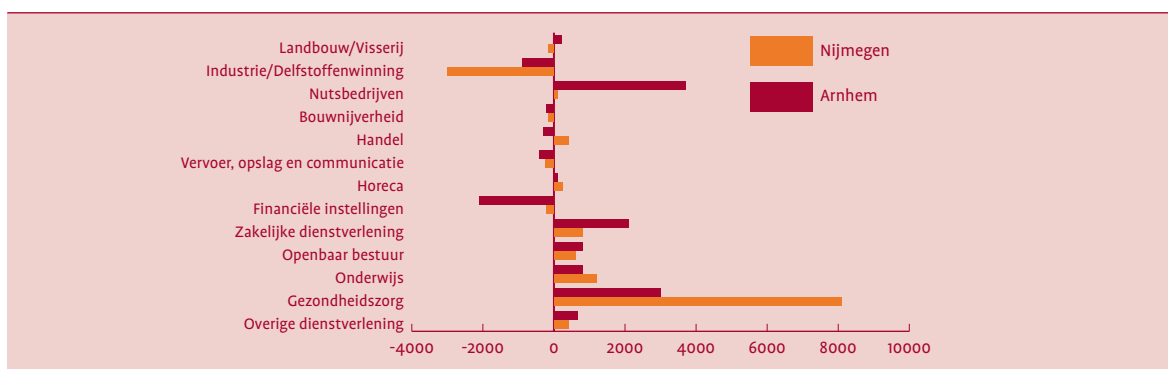
In veel steden kan niet elk bedrijf binnen de gemeentegrenzen worden gehuisvest. In Arnhem spelen bedrijventerreinen in de regio al wat langer een rol (bijvoorbeeld Duiven) dan in Nijmegen (Bijsterhuizen, deels op Wijchens grondgebied). Banengroei in een stad brengt daarom maar deels de economische werkelijkheid in beeld.

In de vergelijking tussen beide steden valt op dat Nijmegen er in de laatste tien jaar 8.300 banen (9%) heeft bijgekregen en Arnhem 6.850 (7%). Over het algemeen is te zien dat wat groeit in de ene stad, ook groeit in de andere. Wel zijn er flinke verschillen in de absolute bijdrage van de sectoren per stad. Zo is te zien dat zonder de groei in de gezondheidszorg de Nijmeegse banengroei sinds 2000 nihil zou zijn geweest. Met name de industrie heeft in Nijmegen veel werkgelegenheid verloren (-3.000 banen). Andersom is de zakelijke dienstverlening en extreem gegroeide nutssector (waarschijnlijk ook registratie-effecten) in Arnhem goed voor 80% van de banengroei in die stad. De grootste verliezen traden daar op in de financiële instellingen (-2.200), grotendeels door

ONTWIKKELING VAN HET AANTAL BANEN NAAR ECONOMISCHE ACTIVITEIT 2000-2009, NIJMEGEN EN ARNHEM VERGELEKEN

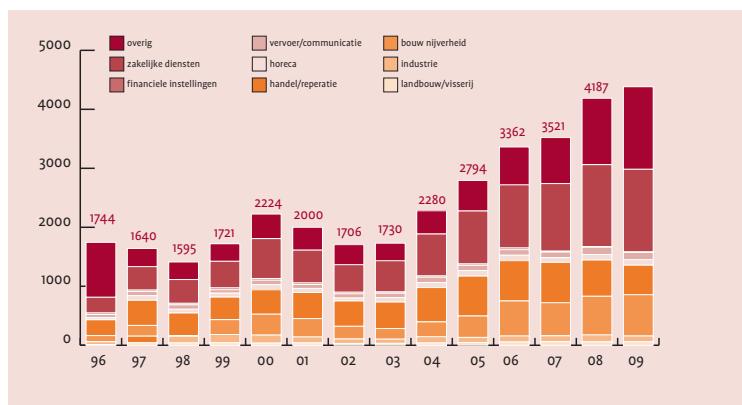

BANEN NAAR ECONOMISCHE ACTIVITEIT, NIJMEGEN EN ARNHEM VERGELEKEN, 2009

BRON: PWE-GELDERLAND

ONTWIKKELING AANTAL STARTENDE OndernEMINGEN IN DE STADSREGIO ARNHEM NIJMEGEN

BRON: KvK CENTRAAL GELDERLAND

administratieve verschuiving /outsourcing naar de zakelijke dienstverlening).

Het aantal startende ondernemingen is het afgelopen jaar gegroeid. In 2009 bereikt het aantal starters in de stadsregio, weliswaar ook deels door wijzigingen in regelgeving, een recordhoogte met een toename van 5,2% ten opzichte van 2008 (landelijk -0,3%). Ook in nieuwe nevenvestigingen en dochterondernemingen scoort de stadsregio beter dan landelijk (+12,4% versus +0,1%). Tegenover deze positieve cijfers staan binnen de regio wel meer opheffingen. In 2009 stijgt dit aantal hier met 14,7% tegenover +13,4% landelijk. Onder de streep is het beeld van de stadsregio in 2009 toch nog positief. De aanwas van ondernemingen, het saldo van oprichtingen en opheffingen, neemt toe met 0,6% tegen een daling van bijna 12% landelijk.

Wanneer sectoraal wat verder teruggekeken wordt, valt de sterke groei in bouw en zakelijke dienstverlening op. De laatste jaren is de groei sterk in overig/algemene dienstverlening. Dit komt onder andere door uitbreiding van de inschrijvingsplicht in het nieuwe handelregister en de toename van het aantal ZZP-ers in de zorg.

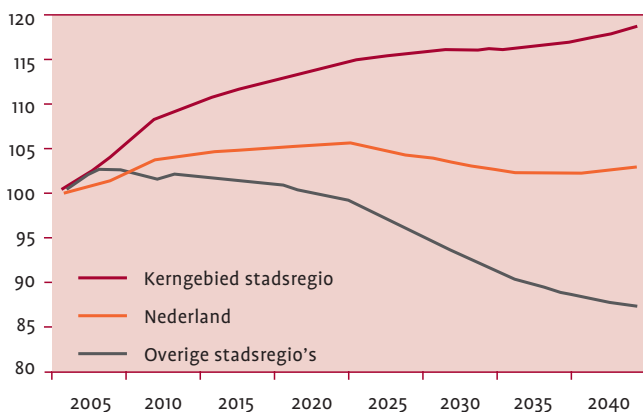
1.2 Toekomstbeeld

Korte termijn: meevallende dip tot dusver.

De effecten van de financiële crisis zijn aanvankelijk, tot september 2008, onderschat. Vervolgens zijn tot aan juni 2009 steeds somberder toekomstverwachtingen afgegeven, met uiteindelijk een maximaal arbeidsmarkteffect van 730.000 werklozen landelijk. Inmiddels laat de jongste verwachting (CPB, maart 2010) een aanzienlijk lagere werkloosheidsverwachting zien: 500.000 in 2010 en 2011.

Voor 2009 verwachtte het Bureau Economisch Onderzoek van de Provincie Gelderland op basis van de CPB-raming van april 2009 (geraamd landelijk werkloosheidsniveau destijds: 675.000 in 2010 in plaats van de verwachte 500.000 in de jongste raming) een daling van het aantal banen met 1% in 2009 en 3% in 2010. Uiteindelijk valt het beeld tot medio 2009 met -0,3% mee. Over hoe het aantal banen in de tweede helft van 2009 zich heeft ontwikkeld, zijn nog geen gegevens beschikbaar. Wat betreft de verschillende sectoren: de effecten van de crisis komen daar terecht waar ze verwacht werden: in de industrie, de bouw, financiële instellingen en transport. Gezondheidszorg, onderwijs en (minder verwacht) de nutssector leveren tegenwicht.

GROEI VAN DE BEROEPSBEVOLKING VERGELEKEN: KERNGEBIED STADSREGIO, OVERIGE STADSREGIO (EXCL. MONTFERLAND) EN NEDERLAND; INDEX 2004=100; SCENARIO STRONG EUROPE

BRON: PROVINCIE GELDERLAND, 'HEDENMORGEN', BEW. O&S NIJMEGEN

De werkloosheidsontwikkeling blijft tot dusver gelukkig achter bij de sombere voorspellingen. In de stadsregio werd een toename verwacht van bijna 25.000 werklozen naar 38.000 in 2010/2011 (2,5 maal zoveel). Het werkloosheidspercentage zou daarmee stijgen van 4,3% in 2008, via 6,5% in 2009 tot 11,4% in 2010 en 2011. In de CBS-gegevens zien we dat de werkloosheid in het gebied Arnhem-Nijmegen in plaats van 6,5%, in 2009 op 4,8% is blijven steken. Het lijkt er dan ook op dat ook in de stadsregio de werkloosheid een lager groeipad volgt dan eerder werd gevreesd.

Lange termijn: groeigebied binnen 'krimpend Nederland'
Op lange termijn, tot 2040, zal in Nederland en in de regio de beroepsbevolkingsgroei afnemen. Door de concentratie van verstedelijking in het gebied Arnhem-Nijmegen blijft de groei van de beroepsbevolking in dit gebied in de komende decennia op een iets hoger peil dan landelijk. Binnen de stadsregio zijn de verschillen in groeitempo groot. Als uitgegaan wordt van het 'middenscenario' Strong Europe, dan wordt voor de vier gemeenten op de verstedelijkingsas binnen de regio - Arnhem, Nijmegen, Overbetuwe en Lingewaard - een zeer hoge groei ver-

wacht, zelfs tot na 2040. De groei in dit kerngebied ligt ook ver boven de landelijke verwachting (2020: +14% versus +5%; 2040: +18% versus +3%). In de overige gemeenten in de stadsregio is het beeld anders. Daar neemt de beroepsbevolking nu al af. Vooral na 2020 zet daar volgens ramingen de daling flink in naar een niveau in 2040 dat 15% lager ligt dan nu.